

nem ipso jure, ut tenent multi, quos refert *Covar.*, dicit, caput, si haretis, num. 8. & per alia fundamenta, quae ibi adducit. Idem tenet *Matienco* dicens esse communem lib. 5. recop. it. 4. lib. 14. glos. 1. n. 65.

3 At verius est non incurri ipso facto, sed requirerentiam; quia verbum amittere, sententiam exigit, ut ex multis probat *Covar.* eo num. 8. Sic tenet *Angel.* quem refert, & sequitur ibi *Covar.* dicit, numer. 8. *Pani.* de *Castro* dicit, *Anth.* hoc amplius, & ibi *Padilla* num. 22. *Tello* l. 38. *Taur.* num. 2. *Spino* dicit, 28. numer. 68. *Navar.* lib. 3. de refit. cap. 4. numer. 166. *Marienza* eodem it. 4. 12. glos. 1. num. 3. & de executo-
re id definit lex 8. it. 10. part. 6. & ibi *Gregor.* *Lopez* vers. per-
juicio.

D U B I U M L V I I .

Au si testator leget tali monasterio, vel tali pauperi centum aureos, & alios mille distribuit jubar in pauperes, vel in opera pia arbitraria suorum exequitorum, possunt exequitores distribuire, & dare illi monasterio, vel pauperi ex illis mille aureis aliquid, quando ita pauper esset, ut id judicaret expeditus.

1 *P*artem affirmantem tenet *Anchur.* conf. 24. a numer. 3. n. 19. *u*ngue ad finem, videlicet quod potest, quando testator reliquit aliquid monasterio, & reliquit inter pauperes distribuenda, dati aliquo illi monasterio, quando posset suverenitatem maxima paupertas, & tempore testamenti habebat necessaria: quem refert, ac sequitur *Mansica* lib. 8. de conject. ult. volunt. it. 5. n. 19.

2 Si tamen conclusio. Non potest testamenti exequitorum illi dare amplius. *Patet* ex l. 3. titul. 10. part. 6. ubi sic dicitur: si et testator mandato dat a personas certas aliqua cosa, & certa quantitate de maravediis, & todos los otros bienes de a su testamentario, que les distribuye entre pobres segun su alzadero, el tal no puede dar a ninguno de aquellas personas certas, aunque vase que era muy pobre, y convenga dentro mas de aquello, que lo azua mandado el testator. Ubi *Gregor.* Lopez vers. le mandato, dicit hoc id est, qui generaliter faculta data exequitorum non refert ad eadem personas, de quibus jam per testatorum eti specialiter prosum, i. talis scriptura, in principe, ff. de legat. 1. l. de clausula, ff. de verb. obligar. & tener etiam *Henr.* lib. 7. de indulg. capit. 23. in fine comment. *Manuel.* qn. 8. reg. tom. 2. q. 125. art. 8.

3 Nota, quod dispositum in hac lega procedit, quando dis-
polito specialis praecepsit, & sequitur generalis, ut si dicere-
ret prius testator, lego centum Petro meo conanguineo, &
potest legare mille distribuenda inter suos conanguineos:
tum enim nihil potest illi conanguineo, scilicet Petro, am-
plius dari: at quando generalis praecepsit, & sequitur specia-
lis, fecit est, ut eti specialis l. *Titu.* q. qui *Maro.* ff.
de annis legal. & tenet *Bars.* post glos. l. *question.* q. finali.
ff. de usurp. legal. Et ratio est, quia quando generale prae-
cedit secundum sui naturam, jam comprehendit omnia sub
se contenta, & ideo speciale subfugens non est sic potest,
ut possit derogare in his, que jam sunt comprehensa: led
quando specialis praecepsit, & sequitur generale, tunc appo-
sitione primi specialis impedit omnia comprehendere. Sic *Alber-*
eus. & *Petrus* dicit. q. qui *Maro.* quos refert, & sequitur *Gregor.*
Lopez ibid. ut lego cappara fratribus, & Priori Biblam, Prior
necumque confequerit. Idem *Menech.* de *prafump.* lib. 4. presump.
228. l. 10. 2. 12.

4 Adverte tamen, quod hanc distinzione procedit, quando legatum generale comprehendere omnes personas: fecit quando non, tunc enim idem dicendum est, sive dispositio generalis praecepsit, tunc non; non enim poterit illi legatio particulari amplius dari, quia certa ratio adducta, Un-
de in eo cafu illius l. 3. tit. 10. part. 6. non refert, quod dis-
positio generalis praecepsit, sive sequatur, quia legatum ge-
nerale non debetur omnibus pauperibus, sed sufficiat
inter certos distribui per exequitorum. Sic *Gregor.* Lopez ibi,
per quod reprobat *Archid.* quem ibi refert dicentem, quod si testator nullum ambitionem. Nec obstat lex in contrarium adducta, quia intelligunt formaliter, scilicet si non applicet fibi, ut verò alteri pauperi, sed absolute confundit, ut benè explicat *Cajet.* ita infra. Nec obstat argumentum de elemosyna data in penitentiam, quia cum detur ad opus personale, & tale non sit, fibi applicare id non potest. Hanc tenet *Marienza* *Scimus* dicens communem modernum, ut refert *Peralta* supra, num. 8. *Anton.* *Gomez* in *bula.*
claus. 8. num. 7. *D. Thom.* 2. 2. 9a. 32. art. 9. ad 3. & ibi *Cajet.* &
ibis *Argos* circa solutionem ad 3. *Arm.* verb. elemosyna, numer. 9.
& ibi *Tab.* g. 13. *Ledetm.* 2. 4. 9. 15. art. 7. fol. 130. pag. 4. *Angles*
floribus. 1. p. mat. de elemosyna fol. 476. *Segura* director iudic. 2a.
p. cap. 11. num. 14. *Nav.* propugnacio apologet. ad lib. de rendita, mo-
nito 13. n. 12. & tenet *Menoch.* de *prafump.* lib. 4. de *prafump.* 125.
num. 18. 19. quando paupertas supervenit exequitorum, vel la-
aderat tempore testamenti, erat ignota testator. Hanc tenet etiam dictio recentiores. Et hanc sententiam latius
probavi lib. 6. sum. c. 11. n. 54.

D U B I U M L V I I I .

An exequitor testamenti, vel alias, cui com-
mittitur aliquam summam inter pauperes di-
stribuere, possit si vere pauper sit, partem ali-
quam sibi applicare.

D U PLEX ad sententiam.

1 Prima negat. Probatur ex l. si mandavero, q. si tibi
centum, ff. mandati, ubi sic dicitur: si mandavero tibi, ut
des centum aureos cui volueris, & consumpleris, & reus
mandati. Secundo, quia si patruus velit le presentare ad
beneficium, non potest, t. per vestras, de jurepatron, & reddi-
tur ibi ratio, quia inter dantem, & accipientem debet el-
le distinzione. Tertio, quia si alii injungentes pro premi-
entia, ut daret pauperibus feux aureos, non satisficeret
dando sibi, si pauper est. Sic tenet *Paul.* de *Castro* l. si is
est, Cod. de *rebus*, num. 8. *Anton.* *Gomez* refert, ac se-
quitor *Anchor.* cap. fo. de *testam.* in 6. num. 23. *Card.* *Clement.* 1.
de *testam.* quies. 2. & *ibid.* *Incola* ibi, 19. *Paulus* cap.
lib. num. 4. de inf. *Rosell* refit. 15. num. 8. *Sylvest.* *testamentum*
2. quies. 2. dicto 5. & verb. elemosyna, quies. 2. in fine, ubi *An-*
gel. num. 3. *Bald.* *Albert.* *Fulgentius.* *Raphael* dicit. q. si tibi
centum, *Peralta* l. num ex familia, q. rogo, ff. de legat. a num.
4. n. 19. ad 8. ubi multos refert, & alios dicentes, quod
non posse dari filio suo, qui filius reputatur una persona
cum parte. Quod idem leguit ipse *Peralta*, quando filius
cum sub patris potestate: & alios etiam refert, dicentes
quod nec consanguinei suis. *Immo.* *Joan.* *Andr.* quem refert,
& sequitur *Gregor.* Lopez l. 3. tit. 10. part. 6. ver. tuovierte, ait
non posse dare alii maximè fibi conjunctio. Hanc etiam
sententiam, quod neque sibi, tenet *Sarmiento* lib. 8. *select.* q.
super. 1. cum quidam, num. 22. ff. de legat. 2. factetur tamen n.
21. *polle amicis.* & *conlanguineis.* & *Mansica* lib. 8. de con-
iect. ult. volunt. it. 7. num. 9. & 16. factetur polle suis consanguinei-
bus, vel viventibus ex suo labore, vide ibi *Mansica* p.
3. Q 22.

2 Hinc sit, quod si fuerit aliqua feminæ matrimonio col-
locandas habentes partem dotis, non tam suu sufficientem se-
cundum suum statum, potest ex tali legato distributor ap-
plicare illis, quia vere pauperes sunt. Sic *Spino* *Palacio* lib.
Baldus. & *Perez* ibi. Et an posse dari pauperibus no-
bilibus, vel viventibus ex suo labore, vide ibi *Mansica* p.
3. Secunda conclusio. Non potest tale legatum dari ei,
qui ad tempus tantum indigens est. Ratio, quia cum ne-
cessitas illa non sit simpliciter, nequit dici pauper, spes
enim illa proxime habendi, divitem eum simpliciter facit,
licet pro tempore indigent. Sic *Nazarea* ita, num. 54. fol.
437.

3 Secunda conclusio. Non potest tale legatum dari ei,
qui ad tempus tantum indigens est. Ratio, quia cum ne-
cessitas illa non sit simpliciter, nequit dici pauper, spes
enim illa proxime habendi, divitem eum simpliciter facit,
licet pro tempore indigent. Sic *Nazarea* ita, num. 54. fol.
437.

4 An vero legata posset dari fabricae Ecclesie pauperis.

Multi negant, quia videtur unus testator, ut per

sonis pauperibus dentur. Sic *Persinus* tract. de canonica potest.
ne *Epiſt.* quies. 2. *Navar.* io omnius summam, cap. 17. num. 93.
Luzon. Lopez l. 3. infra, cap. 136. in fine, glos. refit.
rio 8. quies. 7. *Angel.* refit. 2. num. 40. limitant *Sylv.* & *Angel.*
nisi redundaret hoc in magis bonum pauperum, ut quia ex
tali fabrica redundant magis elemosynas pauperum. Ad-
dit *Sylv.* vel habentibus fuit pauperes, quos oportet suum
viduum expenditure in illud edificium; quia in utroque calu-
est dare pauperibus.

5 Tertium conclusio. Is cui pauperum electio commissa est
a testatore, nequit unum solum pauperem eligere, sed re-
tinet inter plures dividere. Sic contra *Peralta* l. 1. cum quidam, num.
4. ff. de leg. 2. & 1. num ex familia, q. sed si uno, ff. sed. titul. &
contra *Bald.* *Paul.* de *Castro* l. 1. cum quidam, num. 186.) re-
tinet *Bart.* l. 1. ff. de optione leg. per illum textum, *Alex.* *Jafon.*
quos refert, ac sequitur *Padilla* d. l. cum quidam, n. 10. *Azevedo*
lib. 5. *recop.* it. 6. 1. n. 19. *Gregor.* Lopez l. 3. tit. 10. part. 6. ver.
tuovierte. *Mansica* de conject. ult. volunt. lib. 8. it. 5. n. 18. *Bald.* l. 1.
C. de *facto.* *Eccles.* num. 31. ubi *Golf.* *Mansica* lib. 3. *recop.* it. 4. 1. 24.
glos. 1. nu. 21. Quod posse uni, tenet *Sarmiento*, ubi citatur
q. seq. nisi quantitas legati pro maritando plurimum dotibus
sufficiat.

6 Quarto, si testator justis dari uni pauperi certam
summarum, non signando pauperem, posse ea in duos paup-
eres dividit. Videatur quod sic, per l. num ex familia, q.
sed ei fundum, ff. de legat. 2. ubi dicitur, quod si habeo fa-
cilitatem a testatore eligendi unum ex familia, possum eli-
gere duos: per quem textum dicit *Bart.* quod justus re-
ficiere unum rem nat ex certis, potest ex illis eligere plu-
res: & sequitur *ibid.* modernum, telle *Segura* ibi, nu. 156. ubi
idem tenet *Padilla* ibi, vers. duos de familia, n. 4. & *ibid.*
Paul. de *Castro* vers. duos, *Campus.* *Bald.* *Peralta* ibi, q. sed ei fun-
dum, n. 5. *Ant.* *Com.* l. 40. *Taur.* n. 48. dicens communem: &
per hoc dicit *ibid.* q. quod commissarius ad faciendum testa-
mentum cum potestate meliorandi unum ex filiis, vel de-
scenditentibus testatoris, potest duos. Et in propriis terminis
loquendo de exequitor, cujus justum est a testatore da-
re uni pauperi, non signando, quod posse dare duobus
tenet *Baldus*, quem refert, ac sequitur *Paul.* de *Castro* d.
l. cum quidam, nu. 4. & dict. l. num ex familia, q. si duos, dicit
cum *Bart.* ibidem, quod justus dare hospitali, vel confratre
unum hospitale, potest duo contrahere, si bona sufficiente:
unde, dum dicit *ant.* mens testatoris est, quod falem uoi.
Quare sic tenet *ibid.* q. non oppositum colligatur ex men-
te testatoris. Idem *Sarmiento* lib. 8. selecti super dictum l. cum quidam,
n. 12. & reddit rationem *Sarmiento*, quia qui electionem
committi, videtur, & in numero personarum etiam con-
cessit arbitrio: additum quod si expresse, iubeat dari duobus,
vel tribus, non potest uni.

7 Quarta conclusio. Quando testator justi distribui inter
vixit virgines maritandas aliquam summam, & non re-
plicavit tot, non decem, in eas potest fieri distributione. Sic
Anton. *Gomez* in *bula.* *claus.* 8. num. 7. *Anton.* *Gomez* in *bula.*
dicitur, q. si duos de familia, numer. 6. addit tamen debere prius
exemplari aliquod temporis spatium, ut plenum precepto
defundi obsequium exhibeat.

8 An vero exequitor, cui commissa est distributio inter
pauperes, tentare eligere dignorem, & sic pauperem.
Aliqui affirman. Sic *Adrian.* III. mas. de refit. quies. 2. collat.
vers. que incipit, quia jam determinatum est de fractionem,
in solit, ad confirm. 4. vers. de distributione, fol. 139. in pars.
Idem

plenti. Confab quod tenet inservit, *Plates* l. 3. Cod. de annos
civilibus, l. 10. *Ebibi Bartol.* num. 2. *Taur.* tract. de privil. pia cau-
sa, privil. 56. *Anton.* *Gomez* l. 32. *Taur.* n. 4. & l. 33. *Taur.* n. 4.
Marienza ibid. v. 10. *imposta*, & *Deinus*, quos refert, & sequitur
Padilla, cum quidam, num. 4. ff. de leg. 2. *Mansica* de coniunct.
ule, volunt. lib. 8. it. 5. n. 20.

3 Hoc tamen intellige, nisi ex conjecturis aliud appar-
eat, ut si jus testator distributione fieri in die sepulta-
re, & si decessat extra locum domicili in loco, ubi non
potest ita aportari in locum habitationis. Sic *Alber.* & *Gregor.*
Lopez ibi. Item, nisi in priori domicilio maiorem partem
fortunari habuerit, ibi diutius wixerit, & postea muta-
tione domicili, ubi brevi decessit, *Mansica* ibi.

4 Secundo limita, ut si testator commissarius exequitorum
electio electionem pauperum; tunc enim non tenetur ele-
gere pauperes domicili testatoris, sed potest undecim
conclusionem tenet *Cajet.* 2. 2. quies. 43. arts 8. vers. in endem
parte, & ibi *Bonifacius* 2. 2. quies. 43. arts 8. *Navar.* in
omnibus summis, cap. 17. num. 93. *Spino* spicula rite, glos. 25. num.
47. *Navar.* lib. 4. de refit. cap. 2. num. 50. fol. 456. *Luzon.* Lopez 1.
p. infra, novi, cap. 136. in fine, *Blancas* lib. 8. de coniunct. ult.
volunt. lib. 5. num. 3. *Tirago* de nobilitate, cap. 20. num. 14. *Palacio*
Rubius cap. per vestras, de donat. 3. q. 5. num. 7. *Bald.* l. 6.
guis ad declinandum, in princ. n. 5. de *Epiſt.* & *Cler.* *Perez* ibi.

5 Tercio sit, quod si fuerit aliqua feminæ matrimonio col-
locandas habentes partem dotis, non tam suu sufficientem se-
cundum suum statum, potest ex tali legato distributor ap-
plicare illis, quia vere pauperes sunt. Sic *Spino* *Palacio* lib.
Baldus. & *Perez* ibi. Et an posse dari pauperibus no-
bilibus, vel viventibus ex suo labore, vide ibi *Mansica* p.
3. Secunda conclusio. In hac distributione facienda inter
pauperes domicili testatoris, praeferendi sunt pauperes,
qui confanginei testatoris sunt; quia hoc videtur magis
eligere testatorum. Sic *Parisiensis* quem refert, ac sequitur
Padilla l. cum quidam, num. 8. ff. de legat. 2. *Mansica* supra,
num. 17.

6 Nota quod idem est legare pro anima, quod legare
pauperibus. Sic *Bald.* *Paul.* de *Castro*, *Scimus*, & plures ali-
i, quos refert, & sequitur *Peralta* l. 1. ff. de legat. 2. n. 24. Si tamen
dicit *Paulum* de *Castro* l. 1. cum quidam, num. 186.) re-
tinet *Bart.* l. 1. ff. de optione leg. per illum textum, *Alex.* *Jafon.*
quos refert, ac sequitur *Padilla* d. l. cum quidam, n. 10. *Azevedo*
lib. 5. *recop.* it. 6. 1. n. 19. *Gregor.* Lopez l. 3. tit. 10. part. 6. ver.
tuovierte. *Mansica* de conject. ult. volunt. lib. 8. it. 5. n. 18. *Bald.* l. 1.
C. de *facto.* *Eccles.* num. 31. ubi *Golf.* *Mansica* lib. 3. *recop.* it. 4. 1. 24.
glos. 1. nu. 21. Quod posse uni, tenet *Sarmiento*, ubi citatur
q. seq. nisi quantitas legati pro maritando plurimum dobitus
sufficiat.

7 An vero, si testator justis dari uni pauperi certam
summarum, non signando pauperem, posse ea in duos paup-
eres dividit. Videatur quod sic, per l. num ex familia, q.
sed ei fundum, ff. de legat. 2. ubi dicitur, quod si habeo fa-
cilitatem a testatore eligendi unum ex familia, possum eli-
gere duos: per quem textum dicit *Bart.* quod justus re-
ficiere unum rem nat ex certis, potest ex illis eligere plu-
res: & sequitur *ibid.* modernum, telle *Segura* ibi, nu. 156. ubi
idem tenet *Padilla* ibi, vers. duos de familia, n. 4. & *ibid.*
Paul. de *Castro* vers. duos, *Campus.* *Bald.* *Peralta* ibi, q. sed ei fun-
dum, n. 5. *Ant.* *Com.* l. 40. *Taur.* n. 48. dicens communem: &
per hoc dicit *ibid.* q. quod commissarius ad faciendum testa-
mentum cum potestate meliorandi unum ex filiis, vel de-
scenditentibus testatoris, potest duos. Et in propriis terminis
loquendo de exequitor, cujus justum est a testatore da-
re uni pauperi, non signando, quod posse dare duobus
tenet *Baldus*, quem refert, ac sequitur *Paul.* de *Castro* d.
l. cum quidam, nu. 4. & dict. l. num ex familia, q. si duos, dicit
cum *Bart.* ibidem, quod justus dare hospitali, vel confratre
unum hospitale, potest duo contrahere, si bona sufficiente:
unde, dum dicit *ant.* mens testatoris est, quod falem uoi.
Quare sic tenet *ibid.* q. non oppositum colligatur ex men-
te testatoris. Idem *Sarmiento* lib. 8. selecti super dictum l. cum quidam,
n. 12. & reddit rationem *Sarmiento*, quia qui electionem
committi, videtur, & in numero personarum etiam con-
cessit arbitrio: additum quod si expresse, iubeat dari duobus,
vel tribus, non potest uni.

8 Quarta conclusio. Quando testator justi distribui inter
vixit virgines maritandas aliquam summam, & non re-
plicavit tot, non decem, in eas potest fieri distributione. Sic
Anton. *Gomez* in *bula.* *claus.* 8. num. 7. *Anton.* *Gomez* in *bula.*
dicitur, q. si duos de familia, numer. 6. addit tamen debere prius
exemplari aliquod temporis spatium, ut plenum precepto
defundi obsequium exhibeat.

9 An vero exequitor, cui commissa est distributio inter
pauperes, tentare eligere dignorem, & sic pauperem.
Aliqui affirman. Sic *Adrian.* III. mas. de refit. quies. 2. collat.
vers. que incipit, quia jam determinatum est de fractionem,
in solit, ad confirm. 4. vers. de distributione, fol. 139. in pars.
Idem

D U B I U M L X V .

An cum committitur per testatorem alicui, ut disponat de ejus bonis, valeat commissio, & quid teneatur ille facere.

Sit conclusio. Talis commissio valet, & commissa-
rius ille cenetur heres institutus nomine tenus,
tenetque omnia bona testatoris inter pauperes distribu-
re. Patet ex capite, cum ibi, de testam, quem textum ita in-
telligit Hs. Joan. Andr. Anton. Panor. Cardin. Anch. Imola,
& communis ibi, ut refert, ac sequitur Covar. ibi, numer. 10.
Sylvestr. 2. quaf. 7. dicto 3. Armill. verb. Exequator,
numer. 13. Tab. ibi, quaf. 13. Angel. ibi, numer. 18. Spino speculo
testam. gloss. 28. Azevedo lib. 5. recipit, tis. 4. 1. 6. num.
27. Matienzo adem. 1. 6. gloss. 3. numer. 1. Anton. Gomez. leg. 32.
Taur. num. 1. & ibi Avendanno gloss. 1. numer. 11. & ibi Tello num.
1. Bart. 1. 1. numer. 6. Cod. de sacro. Eccles. Alcas. 1. captoriorum,
num. 6. & Corn. num. 4. Jason numer. 10. Cod. de testam. misit.
Imola 1. qui captoriorum, numer. 4. ff. de haret. instit. Parisius
cons. 28. num. 21. vol. 3. & eff. communis.

Nota primò; hac conclusio limitatur ab aliquibus,
quando talis commissio sit per verba importanta arbitri-
um boni viri, si si sit per verba importanta libe-
ram voluntatem, et nullia, quia eff. voluntas captoriorum.
Sic Bart. Alexand. Jafra. Cornelius. Imola. Parisius proxime ci-
tati. Et hunc intellectum dicit communem Covar. co. num.
19. & Sylvestr. & Angel. etiam explicant dictum cap. cum ibi,
quando per verba denotantia arbitrium boni viri commis-
sio sit.

An verius est, nullam esse differentiam, sed etiam sit
commisso per verba denotantia liberam voluntatem valet
commisso, & tenetur commissarius inter pauperes distri-
buere, juxta dictum dicit cap. cum ibi, & sic tenet ibi
Imola. & Card. ibi, numer. 10. Anton. Gomez. 1. 32. Taur. num. 1.
Matienzo adem. 1. 6. gloss. 3. n. 1.

Secondo nota, gravem eff. difficultatem, an dict. capi-
cum ibi, modifecetur in hoc Regno per l. 32. Taur. quo ho-
dit est l. 6. tis. 4. lib. 5. recip. nam Anton. Gom. 1. 32. Taur. n. 1.
dictio modifecari in uno tantum cau, feliciter quando sunt
heredes ad intellegit testatoris, tunc enim commissarius,
qui committe testator dispositionem bonorum suorum, non
potest in opera pia nisi quantum expenderet, nisi testator
expresse committeret, ut omnia sua bona inter pauperes di-
stribuat. At Tello eadem l. 32. numer. 1. dicit, quod quando
scivit habere heredes ab intellegit, tunc possit commis-
sarius, cui distribuere commisso est, omnia in opera pia ex-
pendere, quia cum testator sciret eos habere, nec coram
mentionem fecerit, viuis est velle omnia sua bona inter
pauperes distribui.

Sed dicendum est dictum cap. cum ibi, in nullo modifi-
cari per l. 32. Taur. quia in diverso cau loquuntur, nam l.
32. Taur. loquitur, quando committitur alicui factio testa-
torum, sed bonorum distributio, & tenetur committitur alicui factio testa-
torum, sed bonorum distributio. cap. cum ibi, quando non committitur alicui factio testa-
torum, sed bonorum distributio. Covar. co. num. 10. vers. regia veri-
lex. Avendanno l. 32. Taur. gloss. 1. numer. 11. Villalobos in arario
commun. lit. T. num. 80. Azevedo lib. 5. recip. tis. 4. 1. 6. num.
26. & ibi Matienzo gloss. 3. n. 5.

C A P U T II.

De legatis.

S U M M A R I U M .

Dub. 1. An possit Romanus Pontifex, & Princeps pro libito, &
adique causa iusta commutare legata ad opera pia, vel
utrum publicum in alia legata, vel ad id requiratur causa
iusta.

2. An quando legata ad opera pia publica possunt in specifica
forma impleri, possit Legatus de latere, & Episcopus ea
commutare.

3. An legatum ad eum usum pium, quod impleri potest,
possit ex facultate Episcopi converti in alium usum pium
meliorum.

4. An quando legatum non potest impleri de facto, vel de iure,
sit in alium usum commutandum, vel officiatur caducum,
& sic in illo succedit heres.

5. An quando legatum non potest impleri, & sic in aliud est com-
mutandum, per quem sit facienda talis commutatio.

6. An quando legatum non potest impleri, & sic in aliud com-
mutandum est, necessarium sit, ut Episcopus committat in
similem causam pium, vel sufficiat in quacunque.

7. An sicut aliis causis, in quibus Episcopus potest alterare ultimas
voluntates.

8. Quod faciendum sit, quando aliquid legatum Ecclesia sancti
Petri, cum plures vocent hoc nomine.

9. An legatum redditum pro liberacione incarceratum qualibet
anno, possit expendi in impediendo, ne quis in carcere
deriatur.

10 An quando quis legavit mille aureos post quatuor mino-
lariendos pauperibus, exequitor testamenti possit preventi-
re diem ab ipso testatore designatum ad ultima voluntate
exequitionem, quando id in nullum prejudicium vergit,
& sic statim largiri.

11 An quando aliquis fecit legata plura, ita ut excederent sa-
cralitatem hereditatis, quadam pia, & quadam non pia,
debet fieri derelictio pro rata, tam de legatis pia, quam
de non pia, vel tantum de non pia, & pia delectant integrè
solvi.

12 Si quis legavit annum censum singulis annis pauperibus
distribuendum iuxta beneficium suorum testatorum,
possit ipsi testatorum rotam illam quantitatem si-
mut, & similiter alii operi pio applicare.

13 An legatum factum orphano possit dari ei, qui patrem habet,
in utilitate tam, scilicet amentem, vel ad tristemem damna-
tum, vel perpetuo morbo laborantium.

14 An bona fabrie, vel legatum fabricie reliatum possit expendi
pro ornamenti, vel aliis entruis divino necessariis.

15 An si debitor legat aliquip creditori, tale legatum censeatur
factum animi compen/audit debitum, vel debet creditor
habere utrumque, scilicet legatum, & debitum.

16 Quando debentur legata, & dum ea non solvantur, ad
quem pertineant fructus rei legata, si fructus sit.

17 An si quidam legaret centum aureos, quos dicit se habere in
tali loco, vel certum cadas vini, vel olei, quos dicit talis
bus vafibus contineri, & possit inventari tantum quin-
quaginta aurei, vel cadi olei, debentur integrè centum,
vel tantum quinquaginta.

18 An si testator habeat in suo testamento centum aureos distri-
butioni inter pauperes arbitrio Petri, & Pauli eligendos, &
habet, vel testatorum ex filiis Petri consilium illos distri-
but, tenetur iterum restituere.

19 An legatum factum naturalium aliquantus oppidi, possit dari
ibi, qui ibi habitaverint decennio, sicut aliunde sint ordinari.

20 An si Petrus instituit haredem, vel legavit aliquip Joanni,
sibi hac conditione, seu fiduciis, ut si sine liberis
decedat, restituat hereditatem, vel legatum ita monasterio,
& Joannes renunciavit hunc iuri ob certaina facultate
summarum, quam ipsi constitutus monasterio, possit hoc facere
in praedicatione liberorum, qui potest natus sunt, & illibera-
biles obi.

21 An legatum pium ad dotandas orphanas consanguineas intra
certum tempus, si intra illud tempus non possit impleri,
qua nata reperintur consanguineas nubiles, debent con-
verti in aliud opus pium, vel prius erat hereditas.

D U B I U M I

An possit Romanus Pontifex, & Princeps pro
libito absque causa iusta commutare legata ad
opera pia, vel usum publicum, in alia lega-
ta, vel ad id requiratur iusta causa.

Triples eff. sententiae.

1 Prima tenet posse liberem commutare tria legata.
Ratio, si quis legaliter Petri centum aureos haec lege, si
Martinus vellet, posset liberem Martinus, & absque alia
causa nolle, & sic legatum revocare: fed omni legato ad
utrum publicum, & causam pium inest haec tacita conditio,
scilicet si Princeps, vel Ponifex aliter non disporuerit:
ergo possunt haec liberem revocare legata. Ita tenet Ar-
mill. verb. legat. numer. 35. Tab. legat. 2. numer. 12. referens Pe-
rasinus, Angel. legat. 2. numer. 12. Sylv. legat. 4. quaf. 12. &
13. ubi & allegat Guillelmum: ad idem videtur Driedo lib.
1. de libert. Chrysostoma, cap. 4. ubi sic inquit, In omni denota-
tione, que sit Ecclesia, sed non tertiis officiis Ecclesiastici, intelli-
gitur excepta voluntas Pontificis. Ad idem videtur Covar. lib.
3. varius. cap. 6. numer. 7. vers. non obseruit, ubi dicit testa-
torem, dum legatum aliquid in bonum commune, eius con-
ditionis facere legatum, ut per Princepem polit propri
arbitrio liberem commutari. Idem tenet multos allegans
Mandos, de signatura gratia, verb. commutatio ultima voluntate.

2 Secunda sententia distinguunt, & dicit, si loquamus de
potestate Princeps ordinaria, non potest Princeps absque
iusta causa commutare: at de potestate absoluta potest. Sic
Angel. 1. si refamentum, Codic. de testam. Guido in descriptis,
quaf. 556. Rosell. verb. legatus. numer. 7. Quia etiam distinctione
utetur plures alii Jurisperiti, quos referunt Covar. ubi
supra numer. 8. & Pinellus ubi infra, n. 24. Alii vero Jurisperiti
dicunt id potest Princepem: cum in commutatione uitur
his clausum, non obstante, ex certa scientia, & proprio motu,
& de plenitude potestatis, quos referunt Pinellus ubi sup. numer.
21. & Covar. n. 9.

3 Tertia sententia docet, non posse Princepem, nec
sumnum Pontificem absque causa commutare talia le-
gata. Ratio, quia licet talis dispositio testatoris censeatur
Principi, vel Papae commissari, at non committitur
ut domino, sed ut boni communi, & causam pium
dispensatori: sed dispensatori non potest ad libitum di-
spensare, sed ex causa rationabili, & voluntate iusta
præsumpta domini, nempe testatoris. Item, quia de jure

Lib. IV. Cap. II. Dub. I. II. Ec.

naturae est, ut voluntas testatoris in specifica forma im-
plicatur: ergo nequit Princeps dispensare, ut in aliam

formam commutet ablique causa iusta. Hanc tenet Pinel-
lus Cod. de refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Bur-
gas de Paz numer. 328. & 329. Sarmiento libr. 1. cap. 8. num. 21.
Molin. lib. 4. de prim. cap. 3. numer. 10. Socinus junior con. 65.
num. 11. lib. 2. Bart. 1. finali. Cod. si contra ius. Huic senten-
tia faver Driedo loco citare, ibi enim pauli inferius hac dic-
tit: potest Papa dispensare, ut a ministris Ecclesia recipiente tem-
poralis licet prætermittatur, aut non servetur tenor dispensationis
testatorum, dum in dispensando vellet gerat anime fundamen-
tis, & Ecclesia. De negatione. Favet etiam Covar. dict. numer. 7.
vers. sic Jurisconsilium, ubi expedit dicti licet summo Pon-
tifici in hoc ex iusta causa dispense.

4 Si prima conclusio. Hac tercia sententia est multo pro-
babilior, ut patet ex ejus rationibus.

5 Secunda conclusio. Distinctio illa, qua utitur secun-
da sententia potestatis Princeps ordinaria, & absolute
merito improbat a viro doctissimo. Ratio, quia, quod
Princeps etiam derogando legibus humanis, facere valet
iure naturali, divino, & humano, ad potestatem ordinaria
pertinet, iure siquidem concessa potestas ordinaria
ficitur, quod autem facere nequit iure naturali, divino,
vel humano, id non ad potestatem Princeps, sed ad Tyr-
annum spectat: & idem hanc distinctionem improbat alios
auctores referentes Covar. 3. var. cap. 6. numer. 8. Pinelius de
refind. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 24. & 25. Sarmiento libr. 1.
fol. 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. &
Card. ibi quaf. 5. Qui duo, scilicet Imola Card. expedit eti-
am dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. 1. de testament. numer. 7. Pinelius de
refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Capella Tolosa
ibidem quaf. 6. & ibi Stephan. Aufserius, glossa dict. Clement. quia
contingit, vers. sed id. Bald. 1. si quis ad dictum, Cod. de
Episcop. & Cleric. numer. 9. & refert Jacobum de Butrio, & di-
cit ex suis iudicatis.

6 Sit conclusio. Multo probabilior est tercia sententia,
nempe nec Episcopum, nec Legatum à latere, sed solum
Romanum Pontificem postea legata ad certum utrum pium re-
licita, in alium utrum pium commutare: probatur ex auto-
ribus, & rationibus citatis.

D U B I U M III.

An legatum ad certum usum pium, quod impleri
potest, possit ex facultate Episcopi converti in
alium usum pium meliorem.

Exemplum esse potest: testator mandavit fieri hospitale
in pauperum utrum, dubitatur, an possint exequatores
de Episcopis licentia, & heredes facere domum religiosam.
Duplex est sententia.

1 Prima dicit posse, quia hoc magis cedit in favorem
animi defuncti, qui tale legatum præcepit. Item, quia
qui melius facit, non aliud, sed idem facit, cap. permissus
2. de iure. Item quia potest formam mandati ferari per
equipollens, leg. finali, si mandati. Sic Iesus. Andre. à Lapo-
ciatus, & Syro. legatum 4. quaf. 4. Armilla, verb. legatum,
numer. 59. & Lupus Clem. quia contingit, dicit forte esse ve-
rum.

2 Secunda sententia oppositum tenet. Circa Episcopum vero triplex est sententia.

3 Prima tenet posse Episcopum ex causa iusta talis com-
mutationem facere, immo quando eff. dubium, an causa
iusta possit ferari auditore Sedi Apostolica, respondet haec
sententia intelligi, quando sine causa iusta fieri talis
commutatio. Sic Angel. legatum 2. numer. 12. & 14. Rosell. verb.
legatum, numer. 9. Sylv. legat. 2. numer. 12. & 14. Armill.
verb. legatum, numer. 55. Tab. legatum 2. numer. 12. & 14. &
referunt hi Doctores Pernambus pro hac sententia. Idem
Corab. sum. quaf. 170: modo non iuste contradicunt
alii, vel testamenterii: idem dicit Cordub. de exemptorum
ordinum Provincialibus, quia habet juridictionem Episcopalem,
vel quaf: Emanuel Sa verb. legatum, numer. 1. Men-
chaca lib. 1. controver. cap. 25. numer. 26. Benedictus de Ubaldis
in indic. Felini, verb. legatum, numer. 6. Joseph Ludov. libr. 10.
communum, verb. legatum pium, limis. 2. Spino speculo testam.
gloss. 28. num. 26.

4 Secunda sententia distinguunt, quando exequatione
mandata est testatoris voluntas, nullo modo potest Epis-
copus legata commutare: at quando nondum exequatione
potest, potest. Ratio, quia facilius tolluntur voluntates
quam facta, & plus licent ante exequationem
actus, quod potest eam non permittuntur. I. patre furioso, si
de his qui sunt iuste, vel alieni, per. & cap. quasdammodum, de
jure, Sic Imola cap. 1. de condit. infest. Felini, cap. super
h. de accent. numer. 1. wors. item tenet, Benedictus capi-
taynus, de testament. & reliquo. & reliquo. numer. 20. Joan. Lupus
rubr. de donat. inter vir. & ux. & 47. numer. 10. in fine.
Hippolyt. singulari 194. Sarmiento libr. 1. foliat. cap. 8. numer.
24.

5 Tertia sententia docet solum Romanum Pontificem
posse legata pium commutare, sive antequam exequatione
potest; quia licet talis dispositio testatoris censeatur
Principi, vel Papae commissari, at non committitur
ut domino, sed ut boni communi, & causam pium
dispensatori: sed dispensatori non potest ad libitum di-
spensare, sed ex causa rationabili, & voluntate iusta
præsumpta domini, nempe testatoris. Item quia capi-
taynus, de testament. & in Trid. 22. cap. 8. injungit Episco-
pis ultimas voluntates exequi, & compellere exequato-

res testatorianos ad servandam defuncti voluntatem: ergo ante exequationem ad Presulium curam speslat observa-
re testatorianos voluntates non mutare. Et leg. 1. & leg. 1.
legatum, & de adim. legat. venit ad civit. pertin. docetur hoc
ad Principem speslat; & ratio est, quia voluntas testa-
toris ad certum utrum dispontentis pro lege servanda est,
capit. ultima voluntas, 13. quaf. 2. at folius Principis est in
lege dispensare. Sic tenet in la dict. Clement. quia contin-
git, numer. 9. Gutier. 1. nemo potest, si de legat. 1. numer. 82.
Card. ibi quaf. 5. Qui duo, scilicet Imola Card. expedit eti-
am dicunt, non possit etiam in hoc Legatum à latere dis-
pensare, Covar. cap. 1. 1. de testament. numer. 7. Pinelius de
refind. vendit. 1. part. rubr. cap. 2. numer. 19. Capella Tolosa
ibidem quaf. 6. & ibi Stephan. Aufserius, glossa dict. Clement. quia
contingit, vers. sed id. Bald. 1. si quis ad dictum, Cod. de
Episcop. & Cleric. numer. 9. & refert Jacobum de Butrio, & di-
cit ex suis iudicatis.

6 Sit conclusio. Multo probabilior est tercia sententia,
nempe nec Episcopum, nec Legatum à latere, sed solum
Romanum Pontificem postea legata ad certum utrum pium re-
licita, in alium utrum pium commutare: probatur ex auto-
ribus, & rationibus citatis.

D U B I U M IV.

An quando legatum non potest impleri de facto,
vel de iure, sit in alium usum commutandum,
vel officiatur caducum, & sic in illo succedit
hæres.

1 Nata duplicitem esse impossibilitatem adimplendi legata,
alteram de jure, alteram de facto. Impossibilitas de
jure est, quia scilicet jure prohibitus est, ne id fiat. Impos-
sibilitas de facto est, quia scilicet licet utus licitus fit, at re-
vera impleri nequit, v. gr. legavit quis pecuniam pro facello
confruendo, & pecunia est modica, vel non est locus in Ec-
clesia, in quo confruatur.

2 Secundo nota, impossibilitatem de jure esse duplicitem,
altera est, quando usus, ad quem legatur, est prohibitus,
quia est malus in se, ut si quis legaret ad facendum duella:
altera est, quando usus ad quem legatur, non est in se ma-
lus, sed tantum est jure prohibitus: ut si quis legasset ali-
quid, ut sacra fierent in domo privata, jure impleri non
potest, non quia res sit in se mala, sed quia jure prohibi-
tur.

3 Sit prima conclusio. Quando legatum factum est ad
utrum, qui de jure impleri nequit, qui in se malus est,
tunc est caducum, & inutile, nec in alium usum conver-
tendum, sed in eo succedit hæres. Ratio quia talis volun-
tates testatoris, cum omnino impia sit, implenda non est,
ac si factum non esset legatum: sed si factum non el-
est,